

'Hayalet' Göç: Yaşam Kalitesi Arayışında Türkiye Kıyı Yerleşmelerine Yönelen Avrupalı Emekliler

*

'The Ghost Migration': European Pensioners Pursuing Quality of Life in Turkish Coastal Settlements

Nilgün Tamer Görür

Öz

Bu yazının konusu, atipik bir göç olarak nitelendirilen, varış yeri ekonomik olarak göreceli az gelişmiş, bakir yerler olan yaşam tarzı göçüdür. Alan yazınında yaşlı nüfus ve turizm araştırmaları ile bağlantılı zenginleşen ve gelişen bir araştırma alanı haline gelen konu uluslararası emekli göçü, yaşam tarzı göçü, konfor göçü, ikinci konut göçü kavramları ile açıklanmaktadır. Farklı kavramlar ile ele alınan bu göç olgusunda göçerler, yerin sosyo-ekonomik ve mekânsal yapısını değişiminde aktif bir rol üstlenmektedirler. Göçerler, özellikle ülkelerindeki alışkanlıklarını sürdürececek donanımları ve kullandıkları (eğlence mekânlarından yeme- içme ve alışverişe) talep etmelerinden dolayı buldukları yerleşmenin gündelik yaşama dair eski alışkanlıklarını ve toplumun değer yargılarını da etkilemektedirler. Bu değişime emlak piyasaları (konut tipolojisinin değişmesi, tarım arazilerinin hızla yapılaşması) üzerinden kısa bir süre içinde yerleşimlerin fiziksel özellikleri ve peyzajındaki yere özgün niteliklerin kaybı da eşlik etmektedir. Bu çalışma, göçün varış noktası olan ülkeler arasında Türkiye'nin yerini ve özelliklerini değerlendirmek amacıyla yapılan karşılaştırmalı bir yazın derlemesidir. Birbirinden bağımsız yapılan bu araştırmalarda yerleşim nüfusunun ne kadarını yerleşik (konfor/yaşam tarzı) göçerlerin oluşturduğu sorusuna net bir istatistik bilgi ile yanıt verilemediği görülmektedir. İstatistik bilgiye girmeyen, göç istatistikleri içinde görünmeyen bu göç dalgasının etkilerini görünür kılmak bu çalışmanın başlıca amacıdır.

Anahtar kelimeler: yaşam tarzı göçü, yaşam kalitesi, Avrupalı emekli göçerler, emlak piyasası, ikinci konut turizmi

Abstract

The topic of this work is the lifestyle migration which is qualified as an atypical form of migration, destination thereof being relatively less economically-developed areas, virgin places. The field which has so far been expanded and developed in the literature in relation to the elderly population and tourism research is conceptualized through different perspectives as international retirement migration, life style migration, amenity migration, second house/residential migration. In this migratory phenomenon which is covered by different concepts, the migrants play an active role in transformation of the socio economic and spatial structure of the place. While they demand the facilities and uses that would allow them to sustain their habitues (from entertainment to shopping and food) at home, the migrants affect the old ways in the daily lives of the places they settle and the value judgements of the local society. Within a short period of time, this change is accompanied by the loss of physical attributes of the places and peculiar qualities of the scenery driven by the real estate markets (the changed in housing typology, agricultural lands rapidly became built-up areas). This study is a comparative literature review aiming at positioning and evaluating Turkey among the destination countries. In the researches conducted independently a common feature is the fact that no precise statistical information is available on the share of amenity and/or lifestyle migrants in the overall population of the settlements. To render the impacts of this not statistically observable migrational wave visible is the main purpose of this study.

Keywords: life style migration, quality of life, European pensioners, real estate market, second home tourism

1.Giriş

Küreselleşme, alanyazında tek bir mekân algısını geçerli kılarken, dünya karmaşık hareketlilik ve ilişki ağları ile karakterize olmakta ve sınırlar yok olmaktadır. Bu süreçte göçün küreselleşmesi ise ulus devlet sınırları içinde ve dışında artan insan hareketliliği ile pek çok araştırmada ön plana çıkmaktadır (O'Reilly, 2007a). Bu bağlamda yeniden tanımlanan göç olgusu, göçün sayısal artışı ve mekânda yayılımı ile sınırlı değildir, göç formları da çeşitlenmektedir. Artık, mekân yeni bir tanım kazanırken, zamansal içeriğini kaybetmekte, ev ve aidiyet yere bağımlı olmaktan çıkmakta ve yer daha az anlamlı olmakta (Bauman, 2000 ve Giddens, 1990'dan aktaran O'Reilly, 2007a:278), seyahat ve turizm göçün bileşenleri arasında ve dünyanın en büyük endüstrisi olarak değerlendirilmektedir (Urry ve Sheller, 2004'den aktaran O'Reilly, 2007a:277). Bu nedenle dünya üzerinde göç olgusu insan, mal ve sermaye akışı açısından hem kuramsal hem de pratik önemli bir çalışma alanıdır.

Panama, Meksika ve Ekvator'a yerleşen Amerikalılar ve Kanadalılar, Akdeniz ülkelerinin tatil beldelerini seçen çoğunluğu Kuzey Avrupalı olan yerleşikler, Malezya ve Filipinlere yönelen Japon emekliler için göç bir insan hareketi kadar emeklilik fonlarının¹, turizm, inşaat ve emlak sektörlerine yönelen sermayenin de hareketidir. Göç çalışmaları içinde özellikle emekli göçü, konuta bağlı gerçekleşen yarı zamanlı ya da tam zamanlı turizm hareketinin yönünü ve niteliğini belirlemede, sermaye hareketleri kadar önemli bir rol üstlenmektedir. Bu açıdan göç eylemi insan hareketliliğinin ötesinde karmaşık, çok boyutlu bir olgudur.

Göç, geride bırakılandan daha iyi bir yaşam kurmak üzere yeni bir yere yerleşmektir. Bu amaçla çıkılan yolculukların temelinde, kişiler yaşamlarını sürdürebilecekleri geliri elde edebilecekleri iş olanaklarını sağlayabilecekleri, yaşamlarını daha güvenilir ve konforlu geçirebilecekleri bir varış noktası seçmektedirler. Göçlerin varış noktası ise çoğunlukla çıkılan yer-

¹Malezya'nın uluslararası emekli göçü için bir çekim yeri olması amacıyla geliştirilen "Malezya Benim İkinci Evim Programı'nın ayrıntıları için bakınız Abdul-Aziz, Loh ve Jaafar (2014).

den daha gelişmiş bir coğrafyada bulunan yerlerdir. Ancak daha az gelişmiş yerlerin de son 30 yıl içinde göç aldığı görülmektedir. Bu tür göçler atipik göç olarak nitelendirilmektedir (Durgun, 2012). Atipik göç olgusunun temelinde turizm hareketliliği ve odağında tüketim güdüsü yer almaktadır. Alanyazında atipik göçler emekli yaşlıların göçü, konut / ikinci konut (tatil konutu) göçü ve hayat tarzı / konfor göçü olarak farklılaştırılmaya çalışılmış olsa da, atipik göç yolculuğunun tek hedefi “daha iyi bir yaşam” arayışıdır. Göçü tetikleyen unsurların başında geldikleri yerlerden daha fazla güneş ışığından faydalanmak, daha ılıman bir mikro klima özelliği gösteren bir coğrafyada, doğal ve kültürel peyzaj zenginliği / çeşitliliği sunan bir çevrede, rekreasyon aktiviteleri ve turizm altyapısı açısından canlı, kısaca letafet kaynakları bol ve kolay erişilebilir bir coğrafya arayışı vardır. Bu arayışa eşlik eden ve göçün varış yeri rotasını belirleyen özellikler ise kısa sürede ana yurtlarına zahmetsiz bir yolculuk yapabilecekleri mesafede, ellerindeki gelire çalışmadan yaşamlarını “iyi” koşullarda sürdürebilecekleri / emekli gelirlerini iyi bir yatırım için değerlendirebilecekleri (kısa sürede değeri artabilecek ikinci konut gibi), “yaşam maliyeti” açısından ucuz ülkelerdir. Varılan yerin sıralanan bu özellikleri göz önüne alındığında “ekonomik” kaygıların alanyazında sıralanan tüm diğer göçlerde olduğu gibi “kaliteli” bir yaşam arayan göçerler için geçerli olduğunu ifade edebiliriz. Göçün amacı ne olursa olsun, göç ekonomik, çevresel, sosyo psikolojik bileşenleri olan çok boyutlu bir olgudur. Çünkü göçer varılan yerde yeni bir yaşam inşa etmektedir.

Amerikalı ve Kanadalı orta yaş üstü göçerlerin Meksika’ya, Ekvator’a, Panama’ya; Avrupa’da İngiliz, Alman, Hollandalı göçerlerin İspanya, Malta, Portekiz, Türkiye gibi Akdeniz ülkelerine yönelen göç dalgası, kuzeyin gelişmiş ülkelerinden güneyin gelişmekte olan ülkelere yapılan göç olarak nitelendirilmektedir. Bu göç hareketi alanyazında uluslararası emekli göçü² (international retirement migration), yaşam tarzı göç (lifestyle migration)³, konfor göçü (amenity migration)⁴, seçkin göçü

² Williams ve Patterson, 1998.

³ Nudralı, 2009, Spalding, 2013.

(privileged migration), konut/2. konut göçü⁵ (residential migration / second home migration) olarak farklı kavramlar ile adlandırılmıştır. Son dönemde atipik göç alanyazınında, bu göçler “yaşam tarzı göç (lifestyle migration)” olarak tanımlanan genel bir çerçevenin altında ifade edilmektedir. Bu göçlerin ortak özelliği göçerlerin gelişmiş ülkelerden yola çıkması ve “daha iyi bir yaşam” arayışı ülküsü ile varış noktasını seçmeleridir. İyi yaşam ve kaliteli yaşam bireysel / öznel bir algı durumu olmasına bağlı olarak çeşitli göçer davranışları ve tercihleri söz konusudur. Ancak alanyazınında paralellik gösteren ve bir örüntü oluşturan davranışlar ve tercihlerin olduğu görülmüştür. Özellikle emekli göçü alanında yapılan saha çalışmaları göçlerin varış yeri tercihlerinin aynı zamanda buldukları toplumla ne düzeyde bir ilişki kurmak istediklerinin de bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Benson ve O'Reilly (2009) yaşam tarzı göçlerini, göçer davranışı ile ilişkili biçimlenen yerin özelliklerine göre üç alt gruba ayırmışlardır.

Birincisi konut (odaklı) turizmi (residential tourism) olarak adlandırılmıştır. Yazında en yaygın ve üzerinde en çok araştırma yapılmış olan bir yaşam tarzı göç türüdür. Yüzünü güneşe çevirenler (dönenler), Kuzeyden Güneye göç bağlamında akademik araştırma çalışmalarının ilgi odağı olmaktadır. Özellikle 'Akdeniz yaşam tarzının' sürdüğü yerleşimler, bunların başında İspanya göçünün en popüler varış yeridir. Sayfiye yaşam tarzı göç, kaçış, eğlence, dinlenme ve bir yaşam biçimi olarak turizm aktivitesi vurgulanmaktadır. İkinci grup cennet yerler (rural idyll), kırsal peyzajın hakim olduğu, sakin, doğa ile içiçe, topluluk ruhu olan basit veya iyi yaşam duygusu veren yerlerin tercih edilmesidir. Fransa'nın kırsal yerleşmeleri özellikle İngilizler ve Kuzey Avrupalılar açısından cazip yerleşimlerdir. Bu göçerler geldikleri topluluğun bir parçası olarak davranmayı tercih ederler (s.612). Üçüncü grup, Bohem burjuvazi⁶ (Bourgeois Bohemians) diğer bir ifadeyle yeni kentsel üst sınıf olarak adlandırılan kesimin alternatif yaşam tarzlarını aradığı bohem idealle-

⁴ Chen ve Rosenthal, 2008.

⁵ Mazón, Huete ve Mantecón, 2011.

⁶ Üst gelir grubuna dahil olan maceraperestler, buldukları mekânı tüketme biçimleri ve sahip oldukları bohem hayat tarzı açısından 'bohem burjuva turistler' olarak da adlandırılmışlardır. Bu yaklaşım çerçevesinde Kurşunlugil, (2010) İstanbul'da yaşayan Avrupa vatandaşlarını konu alan bir tez çalışması yapmıştır.

rini ifade edebildiği yerlerin arayışında dolanır, dolaşırlar. Bu tür göçün varış yerinin özellikleri belli, tinsel, sanatsal ya da yaratıcı özelemleri ve eşsiz kültürel deneyimi ile karakterize edilir. Floransa (İtalya) bu gruba örnek bir varış yeri olarak gösterilebilir (s.613).

Yukarıda çizilen çerçeve içinde, göç ve turizm alanındaki saha çalışmalarının kesiştiği bir alanyazın taramasından yola çıkılarak ortaya konan bu çalışmada, emekli göçü özelinde son elli yılda olgunun nelere bağlı olarak değiştiği; emekli göçü / yaşam tarzı göçü ile turizm ve emlak sektörü arasındaki ilişkinin göçün rotası / varış yeri üzerine etkilerinin ortaya koyulduğu; Türkiye'nin bu göç sürecine nasıl dahil olduğu; ve Türkiye'de yapılan saha araştırmalarına (Dalyan, Alanya, Ölüdeniz, Fethiye, Marmaris, Gökova, Didim) dayanılarak yaşam kalitesi arayışındaki orta yaş ve üstü Avrupalı emekli göçerlerin benzer ya da farklılaşan yaşam tarzlarının göç alan yerlerde nasıl bir çevre yarattığı, tartışılacaktır.

Emekli Göçünden Yaşam Tarzı Göçüne Kısa Bir Alanyazın Değerlendirmesi

Küreselleşme çağında ayrıcalıklı bir "hareket" olarak nitelendirilen 'yaşam tarzı' göçü günümüzde emekli göçü ve tatil konutu (ikinci konut) göçlerini de içeren şemsiye bir tanım olarak kullanılmaktadır. Yaşam tarzı göç olarak tanımlanan bu hareketliliği daha iyi kavrayabilmek için yaşlı emekli göçü ve ikinci konut (tatil konutu yerleşimcileri) göçünü ve bu göçlerin birbirlerini nasıl etkilediklerini; değişen ekonomik yapı, toplum ve teknolojik ilerlemelerin bu göçleri nasıl bir değişime uğrattığını izlemek gerekir. Bu göçlere ilişkin sayısal bilgiler ve istatistikler bulunmadığından bu konudaki çalışmalar daha çok nitel yöntemlerle yapılan araştırmalara dayanmaktadır. Çalışmaların ana veri kaynakları, farklı disiplinler tarafından yapılan saha çalışmalarından gelen bilgilerdir.

Emekli göçü, ileri yaş göçü yaşam döngüsü (life cycle / life course) kavramı ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Litwak ve Longino (1987) çalışmalarında "yaşam döngüsü" yaklaşımı çerçevesinde sağlık ve ilerleyen yaş durumu ile ilişkilendirilen bir hareket tipolojisi geliştirmişlerdir.

Birinci hareket yakın zamanda emekli olan genç emeklileri kapsamaktadır. Bunlar iklim ve konfor düşkünlü yaşam tarzının güdüsüyle çocuklarından ve yakınlarından uzak mesafelerle yaşayabilirler. İkinci hareket biçimi orta düzeyde yeti yitimine sahip kişileri kapsar. Bu kişilerin rekreasyon aktivitelerini yapmaları güçleşmiştir. Çocuklarının ya da yakınlarının olduğu yerlere gitmek durumunda kalırlar. Üçüncü hareket kurumsaldır. Evde bakılan yaşlının sağlık sorunları bakıcı / ailenin kapasitesini aştığında gerçekleşir (Litwak ve Longino,1987 aktaran Hays ve Longino, 2002, s.474)

Uluslararası emekli göçü bu tipolojinin ilk aşamasında olan grubu içerir. *Sakin bir doğada konforlu yaşam arayışı ile başlayan yaşlı / emekli göçüne ilişkin tartışmalar* Edward Ullman'ın (1954) Amerika'da yaşlı nüfusun yoğunluğu yüksek olan kentsel alanlardan ılıman iklime sahip kırsal alanlara doğru 'tersine göç (migration reversal)' olgusuna işaret etmesiyle gündeme geldi. Bu göç hareketi, emeklilik göçü (retirement migration) ve konfor göçü (amenity migration) olarak alanyazında iki farklı kavram içinde yer buldu. 1980'lerde bu göçün ekonomik dürtülere de dayalı yapıldığına ilişkin bulgulara yer veren çalışmalar sonucunda bunun sadece güneş ve konfor göçü olmadığı, aynı zamanda yaşam maliyeti düşük yerlerin yaşlıların reel gelirlerini arttırmaları için de bir fırsat sunduğu, görüldü (Ullman, 1954 aktaran Fournier, Rasmussen, ve Serow, 1988, s.196).

1990'larda bilinen emekli yerleşimlerinin sayıları arttı ve coğrafi olarak yaygınlık kazandı. Birinci kuşak emekli yerleşim yerleri olan Florida, Arizona, Kaliforniya'nın güneş yerleşimlerine daha uzak coğrafyalar eklendi. Kuzeyin soğuk iklim kuşağından güneyin ılıman güneşli yerleri Avrupa kıtası için de gündeme geldi. Güneş kuşağı coğrafyası genişledi. Özellikle İngiliz emeklilerin İspanya sahillerine yerleşmesi Akdeniz'i göçün odağı haline getirdi. Akdeniz ülkeleri gerek sahip oldukları doğal güzellikler, iklim gerekse de kültürel miras zenginliği açısından cazip coğrafyalar olarak göçün varış yeri oldu. Williams, King ve Warnes (1997) uluslararası emekli göçünün gelişimini temelde dört nedene dayandırdılar. Bu nedenleri artan ömür, yasal emeklilik yaşının düşmesi, gelir artışı, değişen hare-

ketliliğin yabancı ülkelerde yaşam hakkında daha çok bilgi ve deneyim getirmesi olarak sıraladılar.

Erken emeklilik, yayılan refah, artan konut sahipliği, yüksek eğitim düzeyi, artan yaşam beklentisi, eğitim, tatiller ve yurt dışında çalışma gibi yaşam seyriindeki değişiklikler, daha ucuz ve daha hızlı seyahat ve iletişim olanaklarının yaygınlaşması ikinci kuşak göçün büyük bir hızla yayılmasının nedenleri olarak görüldü.

Bu dönemde emekli göçünün yaygınlaşması ve patlamasında turizm sektörünün değişen ve dönüştüren yapısı önemli bir rol oynadı. 1980'lerde turizm hareketliliği ile görünürlüğü artan ve metalaşan kültürel ve yerel farklılıkların tüketimi de sınırsız bir erişime açılmış oldu. Kitlesele turizm hareketi, sınır aşan önemli bir akış/hareket olarak ülkelerarasında kısa sürede ivme kazanan tüketim odaklı bu sektör yaşam tarzı, yerleşim özellikleri, boş zaman geçirme davranışları ve eğlence kültürleri benzer bir orta sınıfın oluşumuna da aracı oldu.

90'ların sonunda saha araştırmaları, bu göçer grubunun homojen olmadığını farklı özelliklere sahip olduğunu ortaya koydu. Benzer bir yaşam tarzı⁷ sürmekte olsalar da göçerlerin bir kısmı emekli oldukları halde yarı zamanlı işlerde çalışarak işgücü piyasalarına enformel şekilde dahil oluyorlardı. Erken emeklilerin, gençlerin de bu göç eğilimi içinde yer aldıkları görüldüğünden, bu hareketliliğin emekli göçü, yaşlı göçü veya ileri yaş göçü olarak adlandırılmasının yanıltıcı olacağı, diğer grupları dışlayacağı fikri yaygınlık kazandı. Yeni ve farklı bir yaşam biçimi bu göçerlerin ortak paydası oldu. Emekli, yaşlı veya ileri yaş göçü; ikinci konut sahipliğine / tatil konutuna bağlı göç eylemlerinin en önemli yönünü, soyut olarak ortaya koyan ifadenin 'kaliteli yaşam' olduğundan hareket eden

---

⁷ Sosyal Bilimler sözlüğünde yaşam tarzı, gündelik yaşam, giyim-kuşam, eğlence ve tüketim kalıpları bakımından benzeşme, farklılaşma ile ortaya çıkan tutum ve davranış bütünü (Demir ve Acar, 2002.s.435) olarak tanımlanmıştır. Her toplumun yaşam tarzı, temelde, o toplumun üretim biçimiyle belirlenir. Üretim biçiminin değişmesi, yaşam tarzını da değiştirir (Hançerlioğlu, 1993.s.266). Dolayısıyla turizm sektörünün yarattığı tüketim güdüsüyle biçimlenen, hareketli yeni bir topluluk yaşam biçimi oluşmaktadır.

O'Reilly (2007a), farklılıkları olmakla beraber bu göçleri "yaşam tarzı göçler" olarak bir şemsiye kavram altında adlandırılmasının daha uygun olacağı görüşünü ileri sürdü. Nispeten varlıklı bireylerin yaşam maliyeti ve/veya emlak fiyatlarının ucuz olduğu ülkelere topluca, geçici veya sürekli, tam zamanlı ya da yarı zamanlı olarak hareketi, yaşam kalitesi arayışı olarak tanımlanmış oldu. Benson ve O'Reilly (2009) İspanya'daki çalışmalarına dayanarak, yaşam tarzı göçünün "daha kaliteli bir yaşam" potansiyeli bulunan yerlere yöneldiğini ifade etmektedirler. Yaşam tarzı göçün rotasında (çekici faktörler olarak da adlandırılan) iklim ve güneşin sunduğu sağlık ve rahatlama olanağı sağlayan, yaşamın temposunun yavaş olduğu kıyı kentleri, ile az yoğun bakir ve doğal güzellikleri olan yerleşimlerin olduğu görülmektedir. Çoğunlukla seçilen yerler ya turizm altyapısının olduğu turizm yerleşimleri veya bu yerleşimlerin yakın çevresinde henüz gelişen sahil kasabaları veya daha içerde kırsal alanda, dağlık bölgelerde cazip doğal güzellikleri olan bakir ve az gelişmiş alanlar olarak çeşitlenen varış yerleri kaşımıza çıkmaktadır. Algarve (Portekiz), Costa Blanca ve Costa del Sol (İspanya), Los Cabos (Meksika), Bocas del Toro (Panama), Cuenca (Ekvator), Marmaris, Alanya, Didim, Fethiye, Dalyan (Türkiye), bu yerler arasında alanyazında öne çıkan özellikle emeklilerin yaşam rotasındaki varış merkezleridir. Varış yerlerinin, en sabit ortak paydası yaşam ve konut maliyetlerinin göreceli olarak düşük olduğu, göçerlerin sahip oldukları gelir ile standartların üstünde bir yaşama erişebilecekleri ekonomik olanaklar, sunuyor olmasıdır.

Yaşam tarzı göç, bir tür ters kentleşme biçimi⁸ olarak da tanımlanmaktadır (O'Reilly, 2007a). Göçerlerin aşırılıklar ve kısıtlamalar olmaksızın şehrin stresinden uzakta, kentin kalabalık telaşlı ritmi ile kirli bir çevre yerine basit, keyifli, huzurlu, doğal bir çevrede yaşamayı arzu etmeleri "cennet" parçaları olarak adlandırılan / sunulan kırsal nitelikte yeni yerleri

⁸ Kentsel Planlama, Ansiklopedik Sözlük içinde, *Ters kentleşme kavramının* tek bir anlamı olmadığı ve kuramsal olarak kurgulanmasının da zor olduğunun altı çizilerek, olgu kentlerden kırsal alanlara yönelen hareketlilik veya kaçış olarak adlandırılmaktadır. Olgunun ekonomik nedenlerden çok mekân bağımlı yaşam tarzları ve yaşam kalitesi kaygılarıyla oluştuğu (Akgün, 2012.s.433) aktarılmaktadır.

de varış noktası olarak görünür kıldı. Bu göçler, konfor göçü olarak da alanyazında yerini aldı.

Turizm, Emlak Sektörü ve Emekli / Yaşam Tarzı Göçü Arasındaki İlişki

Günümüz toplumunda yeni ulusötesi yaşam biçimlerinin gelişmesi ile artan hareketlilik ve göç önemli yer tutmaktadır. Alanyazında, özellikle uzun mesafeli seyahatler için artan gelir ve gelişen olanaklarla birlikte, turizmin çağdaş batı toplumunun özellikle de orta sınıflar için önemli bir girdi olduğu (Gustafson, 2002) ifade edilmektedir.

1980'lerde turizm yerleşimlerinde turizm mevsiminin uzatılmasına ilişkin yeni stratejiler içerisinde, sezon dışında da tatillerin sürmesine olanak tanıyan tatil konutu (ikinci konut) fikri ile bir anda yazlık konut üretiminde patlama yaşanmaya başlamıştır. Tatil konutu elde edilebilmesindeki kolaylık, aynı zamanda hem turist hem de bir yerleşik gibi ikili bir yaşam sürdürülebilmesi için cazip bir olanak yaratmıştır (Krit, 2012).

Williams ve Hall (2000) tekrarlayan tatil ziyaretlerinin, genellikle bir tatil evi satın alınması ile mevsimlik ve sürekli göç için atlama taşı olduğunu vurgulamaktadır. Aslında göç tek bir olay olmaktan öte, tatil ziyaretlerinden mevsimlik ziyaretlere ve yerleşmeye kadar uzanan bir süreç olarak gelişmekte, göçerler çoğunlukla uzun süreli yerleşmeden önce ikinci konut sahibi olmayı tercih etmektedir. Böylece turist olarak kazanılan geçmiş deneyimler ve bir yerin birçok kez ziyaret edilmesi ile gelişen sadakat, Kuzey Avrupalıların Güney Avrupa'ya çeken bir faktör olarak belirlemektedir (Rodriguez, 2001). Bu bağlamda alanyazında, emekli göçünün gelişim nedenleri ile turizmin gelişimi ve bu iki oluşumun etkilerinin benzerliği üzerinde durulmaktadır. Turizm, emekli göçünden geçici bir durum olmakla birlikte, süreç içerisinde iki eylem birbirini tamamlamaktadır (Casado-Diaz vd., 2004).

Bununla birlikte emekli göçüne ivme kazandıran faktörlerin varlığına da vurgu yapılmaktadır. Bunlar iklim, turizm altyapısı, kırsal alanların çekiciliği ile ucuz yaşam ve geceleme olanakları gibi (Williams ve Hall, 1997., 2000) boş vakit ve eğlenceye ilişkin 'dışsal' faktörlerdir (Rodriguez,

2001). Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin zayıf para piyasaları, yatırımcıları bu tür ülkelere çekmekte (Hines, 2001), satın alınan mülk kısa süre içerisinde getireceği değer artışı ile bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Bu noktada emlakçıların piyasayı belli bölgelere ve kentlere yönlendirmedeki artan rolü de önem kazanmaktadır (Hoggart ve Buller, 1992 aktaran Williams vd., 1997). Bu olgu artan sayıda uluslararası bağlantılı çalışan emlak firması ile kendisini göstermektedir. Gayrimenkul araçları, emlakçılar yaşam tarzı göç sürecinin üretici aktörleri olarak göç sürecinde yer almaktadır. 1990'lı yıllarda, tatil konutu talebinde yaşanan artışa neden olan ise emlak piyasalarının olgunlaşma sürecini destekleyen oluşumlardır. Finans piyasalarının serbestleşmesi ve uluslararasılaşması, uluslararası sermaye akışını ve emlak yatırımlarını önemli ölçüde etkilemiştir. bu gelişmelerin paralelinde küreselleşmenin etkisinde kent ekonomisinin yeniden yapılanması, 1980 ve 1990'lı yıllarda birçok kentsel yerleşmenin, artan oranda uluslararası emlak piyasalarına eklemlenmesine neden olmuştur. Özellikle bu dönemde iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi ve mülkün küresel ölçekte ticari bir mal haline gelmesi emlak piyasalarının uluslararasılaşmasında etkili rol oynamıştır (Magalhaes, 2001).

Mülkün küresel ölçekte ticari bir mal haline gelmesinde, medyada (özel dergi ve gazete eklerinin çıkarılması) her geçen gün daha fazla konut reklamı ve bilgisinin yer alması, internet üzerinden pazarlanabilmesi, özel emlak satış, bilgilendirme, televizyon yayınları ve programlarının yapılması, iletişim teknolojisinin artan etkisi ile daha fazla gayrimenkul bilgisinin sanal ortamda dolaşması sonucunda, talep uyarılmaya ve yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde mülk edinimi talebinin uyarılmasını destekleyen politik ve finansal ortam dışında, sınır ötesinde tutulu satış (mortgage) sisteminin kolaylıkla kullanımı, gelişmekte olan ülkelerin zayıf para piyasalarının rolü ve özellikle uluslararası emlak piyasalarına yeni açılan yerel piyasalarda satın alınan mülkün kısa süre içerisinde değer artışı getireceği beklentisi, konutun kârlı bir yatırım aracı olarak pazarlanmasının da yolunu açmıştır (Hines, 2001).

Türkiye'nin uluslararası emlak piyasaları açısından cazip bir alan halini almasında Avrupa Birliği ile başlayan müzakere sürecinin sağladığı güven ortamı ve uyuma yönelik olarak yapılan mevzuat değişikliklerinin önemli bir çekim etkisi yarattığı yadsınamaz. 2008 yılı *Avrupa'da Emlak Eğilimleri Raporu'*nda gayrimenkul yatırımları için Rusya ile birlikte Türkiye ilk sırada, cazip piyasalar olarak sunulmuştur. Bugün Fransa, İspanya, Portekiz, Kıbrıs, Bulgaristan, Tunus gibi Türkiye de yatırım amaçlı mülk edinilen ülkeler arasında yer almaktadır. Özellikle Avrupalı bireysel yatırımcıların uyum süreci içine alınan ülkelerde emlak getirilerinin artması yönündeki deneyimleri, Türkiye'de kıyı yerleşmelerine yönelik uluslararasılaşan ikinci konut talebinin başlıca tetikleyici unsuru olmuştur (Tamer-Görer, Erdoğanaras, Güzey ve Yüksel, 2010).

Bu göç hareketini yaşam sürecinin planlanmasının bir sonucu olarak ele aldığımızda, ikinci konut ya da tatil konutu edinimi / sahipliği de bu göçün gerçekleştirilmesini sağlayan temel bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle orta sınıfın yaşam döngüsü içinde emeklilik döneminde, birinci konutun elden çıkarılmasıyla, sayfiyedeki konut birinci konuta dolayısıyla bu yer kalıcı yerleşim yerine dönüşmektedir. Emeklilik planlarının bir parçası olarak, konut yatırımı hem gelinen hem de varılan ülke tarafından, yaşlıların emeklilik geliri ile yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak üzere emeklilik öncesinde teşvik edilmektedir.

Türkiye'nin Uluslararası Emlak Piyasalarına Eklemlenmesi

Dünyada 1990'ların ortasında ve özellikle 2000'li yılların başında yaşanan ekonomik krizler ile gelişmiş ülkelerde devletin yaşlılara sağladığı güvenlerin kapsamında yaşanan daralma, toplumsal rahatsızlıklar (suç sayısında artış, yaşlı nüfusun ayak uyduramadığı / kabullenemediği, dışlandığı kültürel ve sosyal değişimler vb.) sonucunda, emeklilik öncesinde ve / veya emekli olduktan sonra, yaşlılık dönemlerinde satın alma güçlerini koruyabilecekleri aynı zamanda sağlıklı bir yaşam sürdürebilecekleri bir emeklilik coğrafyası arayışına girdiler (Hayes, 2014). Bu süreçte emekli göçünün / yaşam tarzı göçünün rotasını Türkiye'nin sahil kasabalarına ve

turizm merkezlerine çevirmesini sağlayan başlıca unsurlar arasında yabancılar mülk satışını düzenleyen yasal mevzuat kapsamında yapılan değişiklikler ile yabancılar mülk satışının önündeki engellerin kaldırılması; Avrupa Birliğine girme süreci ve büyük ölçüde turizm hareketliliği ile Avrupa'da cazip bir turizm odağı haline gelmiş olması sıralanabilir. Turizm sektörünün sunduğu bilgi ve medyada yapılan tanıtımlar, emlak firmalarının aracılığı ile şekillenen talep, son 20 yıl içinde giderek coğrafi olarak yaygınlaşan (kıyı yerleşmeleri ve iç kısımları) ve talep edenlerin uyuşuğu açısından çeşitlenen (Alman, İngiliz, Hollandalı ağırlıklı göçerlere önemli ölçüde Rus yaşam tarzı göçerler de eklenmiştir) bir yapı sergilemektedir.

Türkiye'nin emekli göçü/ yaşam tarzı göçü için çizilen imajı iklim, doğal güzellikler ve kültürel çeşitlilik açısından bir "cennet" olduğudur. Özellikle İngiliz ve Almanların başını çektiği 'turist yaşam biçimine' odaklı bu talep dalgasının ötesinde, ağırlıklı çekim unsurları ve özellikle talebin yönünü belirleyen diğer koşullar arasında günlük yaşam maliyetinin ucuz olması, Türkiye'de yatırım yapmanın kısa sürede getirisinin yüksek olacağı şeklindeki spekülasyon beklentileri de yer almaktadır. Bireysel tercihleri yönlendiren etkenlerin yanı sıra, Avrupa'nın orta yaş üstü emekli göçünün yeni varış noktası olarak Türkiye'nin Ege ve Batı Akdeniz kıyılarına yönelmesi, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olacağı beklentisi ve yabancıların mülk edinme sürecini kolaylaştıran yasal düzenlemeler ile turizm sektörünün motor gücü bir araya gelerek, Ege ve Akdeniz çevresindeki yerleşim alanları ağırlıklı olmak üzere, emlak piyasasında bir patlama yaşanmıştır (Tamer-Görer, vd., 2010., Nudralı, 2007., Nudralı, Tamer-Görer, 2001.).

Yabancı gerçek kişilerin mülk edinmesinin önünü açan radikal düzenlemelerden ilki 2003 yılında 4916 sayılı Yasa ile yapılan değişikliktir. Yasanın 19.maddesi ile 2644 sayılı Tapu Yasasının 35. maddesi değiştirilmiştir. Ayrıca 442 sayılı Köy Yasası'nın 87.maddesi yürürlükten kaldırılmış ve köy sınırları içerisinde yabancıların taşınmaz mal edinmeleri olanaklı hale gelmiştir. Bu karar, öncelikle kıyı yerleşmelerini ve bu yerleşmelerin yakın çevresindeki kırsal alanları ikinci konut baskısı altına almıştır. Bu değişik-

likler o güne kadar emlak rantlarına konu olmamış kırsal alanları da içine almıştır. Dolayısıyla, piyasaya ucuz arsa sunulmuş, bu yolla arsa spekülasyonu ve emlak rantları ilk el taşınmaz sahipleri için önemli bir kazanç sağlamıştır. Tamer-Görer ve arkadaşlarının saha araştırmaları sırasında 2004 yılında Dalyan'da bir emlakçının emlak vurgununun boyutlarını anlatmak için kullandığı “*pamuk ektik villa çıktı*” ifadesi, tarım alanlarının hızla yabancılar için tatil konutlarına dönüşmesinde yaşanan sürecin dramatik bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Tamer-Görer, vd. 2010, s.123). Yasanın çıkmasından sonraki bir yıl içinde yapılan satışların oranı, 1980 sonrasındaki satışların % 13'ünü oluşturmuştur (Dündar-Güzey, Görer, Erdoğanaras, Duman, 2005).

Özellikle, 1980 sonrası Türkiye'de izlenen ekonomik politikaların sonucunda Türk parasının değer kaybetmesi görece olarak mülk değerlerinin ve yabancılar için gündelik yaşamın Türkiye'de daha ucuz olmasını sağlamıştır. Bu durum, yatırımcıları Türk emlak piyasasına yönlendiren diğer bir çekim unsuru olmuştur. Küresel piyasalarda ortaya çıkan likidite bolluğunun etkisiyle artan finansmanın inşaat sektörüne ve gayrimenkul yatırımlarına yönelmesi de bir diğer önemli etkidir.

Bunun yanı sıra, Türkiye'de yabancıların mülk edinme nedenlerinin başında turizm sektörünün çok daha önceden geliştiği Fransa, İspanya, İtalya, Yunanistan gibi Akdeniz ülkelerindeki mülk fiyatlarının aşırı değer kazanması sonucunda bu ülkelere yönelen emekli göçünün yönünü ulusal paranın satın alma gücünün zayıf olduğu ülke ekonomilerine doğru değiştirmiş olması da gelmektedir.

Yasal düzenlemenin etkilerini izlemek açısından Tamer-Görer ve arkadaşlarının, 1980 (Ocak) - 2004 (Nisan) ve 2004-2008 dönemine ilişkin yabancı gerçek kişilere yapılan satışları karşılaştırdıkları çalışmalarında (2010),

satılan taşınmaz sayısına göre yabancılar yapılan emlak satışlarının ilk dönemde kıyı alanlarında olmak üzere, 9 kentte ağırlıklı olduğu ve toplam satışların %87'sini oluşturduğu; bu dönemde İstanbul'un (20,5) ardından az farkla Antalya'nın (19,96) ikinci sırada yer aldığı ve Muğla'nın (9,88) 5.sıradaki olduğu izlenmektedir (s.125). İkinci dönem emlak piyasasının küresel emlak piyasalarına tatil konutu

üzerinden eklememesinin boyutlarını ortaya koymak açısından daha önemlidir. Bu dönemde taşınmaz sayısına göre yabancı gerçek kişilerin mülk edindikleri yerleşimlerde ilk üç sırayı Antalya (35,35), Muğla (17,60) ve Aydın (12,65) illeri almış, İstanbul (7,31) 4. sıraya gerilemiştir (s.126).

Bu veriler, Türkiye'nin önemli turizm odağı olan Antalya, Muğla ve Aydın illerini ön plana çıkarırken aynı zamanda emlak piyasalarıyla turizm hareketliliğinin yönlerinin örtüştüğünü ve emekli / yaşam tarzı göçün turizm coğrafyasıyla olan bağıını ortaya koymaları açısından önemlidir.

İlçeler düzeyinde bakıldığında Antalya ilinin Alanya ilçesi yabancılara mülk satışında Türkiye'deki tüm ilçeler içinde ön sırada yer almaktadır. Muğla'nın Ölüdeniz ve Dalyan beldeleri de önemli oranda yabancıya mülk satışının gerçekleştiği yerleşimlerdir⁹. Kısa sürede oluşan ve artan talep emlak piyasasında fiyatları normal değerinin oldukça üzerine çıkarmaktadır. Yapılan çalışmalarda son birkaç yılda, emlak fiyatlarının 10-15 kat arttığı saptanmıştır. Alım gücü Türklere göre oldukça yüksek olan Alman, İngiliz ve Hollandalı uyruklu kişilerin artan fiyatları kolaylıkla ödeyebildikleri, ancak fiyatların yerel halkın alım gücünün çok üstünde oluşmasının sonucunda yerel halkı dışlayan sadece yabancılara yönelik bir emlak piyasası oluşmaktadır.

Türkiye'de Avrupalı Emekli Göçü Alan Yerleşimlerin ve Göçerlerin Özellikleri

Kısa süreliğine turist olarak ziyaret ettikleri yerden konut alarak zamanla kalıcı olmaları, turizm merkezlerinde olduğu kadar kırsal alanda küçük

---

⁹ Alanya'da yabancılara yapılan satışlar tapu kayıtları üzerinden değerlendirildiğinde, 1999 yılında yabancılara yapılan satışların payı %6,28 iken 2004 yılında satışların payı %23,73 olmuştur. Dalyan'da yabancılara yapılan satışlar tapu kayıtları üzerinden değerlendirildiğinde 2000 yılında yabancılara yapılan satışların payı %15,53 iken 2004 yılı itibarıyla satışların payı %36,82 olmuştur. Ölüdeniz (Fethiye) belediyesi sınırları içinde yabancılara yapılan satışlar tapu kayıtları üzerinden değerlendirildiğinde 2001 yılında yabancılara yapılan satışların payı %1,21 iken 2004 yılı itibarıyla satışların payı %21,74 olmuştur (Erdoğanaras, Tamer-Görer, Güzey ve Yüksel, 2010).

ölçekli yerleşimlerde kendi topluluklarının 'ulusaşırı alanlarını' kurmaları ve bu yerleşimlerde ekonomik ve sosyal yapıyı etkileyen talepleri ile son on yılda Avrupalı emekliler, Türkiye adresli akademik¹⁰ çalışmaların konusu olmuşlardır. Avrupalı emekli göçü konusunda Türkiye'de 2000'li yılların ortalarında saha araştırmalarının başladığı görülmektedir. Bugün konunun ele alınışı çeşitlenmiş ve saha araştırması çoğalmıştır. Ayrıca İngilizce olarak yapılan yayınlar, Türkiye'nin Avrupalı emekli göçü alan bir ülke olarak alanyazında görünürlüğünü de sağlamıştır. Saha çalışmalarında, tek bir yerde ve tek bir ülkenin vatandaşlarına odaklanan çalışmalar ve birden fazla yerleşmeyi inceleyen ve farklı ülke vatandaşı göçerleri ele alan genelde farklı eğilimlerin olduğunu söyleyebiliriz.

Bu bölümde, Türkiye'deki yerleşik Avrupalı emekli gruplar ile yapılan çalışmalar, *yaşam biçimi mekân ilişkisi* üzerinden tartışılacaktır. Lefebvre'nin dediği gibi 'mekân sosyal bir üründür'. Bu ürünün nasıl ortaya çıktığı ve biçimlendiğini anlamak için göçerlerin sosyo-demografik özellikleri, yer seçimini etkileyen faktörler, kalış süreleri, göç edilen yerin özellikleri ve geldikleri toplumla kurdukları ilişkiler çerçevesinde, benzerlikler ve farklılıklar üzerinden, bir alanyazın değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır.

Göçerlerin Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Farklı yerlerde yapılan saha araştırmalarında, Kuzey Avrupa ülkelerinden ağırlıklı olarak İngiliz ve Alman vatandaşlarının değişen sürelerde geçici ve uzun süreli / kalıcı yaşamayı tercih ettiği, çoğunlukla 50'li¹¹ ve 60'lı yaşlarında, meslek sahibi, eğitim ve gelir düzeyleri yerleştikleri yere göre yüksek olan, orta sınıftan emekli / erken emekli, yarı zamanlı / tam zamanlı çalışan bir nüfus grubu karşımıza çıkmaktadır. Benzer özellikleri taşıyan

¹⁰ Tez çalışmalarının yanı sıra üniversite, enstitü, belediye, sivil toplum kuruluşu ve TÜBİTAK tarafından desteklenen araştırmalar da bulunmaktadır. Sosyoloji, coğrafya, turizm, kent ve bölge planlama, peyzaj planlama, harita mühendisliği, kamu yönetimi, siyaset bilimi gibi pek çok disiplinin ilgi alanında konu farklı açılardan araştırılmaktadır.

¹¹ Özerim (2008), Dalyan'daki göçerlerin çoğunluğunun 60-70 yaş arasında olduğunu, bu özelliği ile diğer göç alan yerleşimlerden farklılaştığını vurgulamaktadır. Ayrıca eğitim seviyesinin de Dalyan'da yüksek olduğu (görüşme yapılan grubun yarısının üniversite eğitimi aldıkları) belirtilmektedir.

bir nüfus grubu olmakla beraber yerleşmek üzere seçtikleri yerin özellikleri, yöre insanı ile kurdukları ilişkiler açısından farklılıklar söz konusudur. Benzer şekilde belediye, mahalle, köy düzeyine araştırma alanı indirgendikçe, farklı niteliklere sahip bir göçer nüfus grubu ile karşılaşmaktadır. Uluslararası emekli göçü alanyazınında ortaya konulduğu gibi, Türkiye örneklerinde de göçerlerin sadece emeklilerden oluşmadığı, resmi emekli yaşından daha genç bir nüfusun yerleşik olduğu görülmektedir. Fethiye örneğinde, farklı ülke göçerlerinin karşılaştırılmasında Alman yerleşiklerin bölgeye İngilizlerden daha önce yerleşmiş olmasından dolayı, İngilizlere göre Alman göçer topluluğunun yaş ortalaması (60-70 yaş grubu ağırlıklıdır) daha yüksektir (Avcı, Avcı ve Şahin, 2008).

Marmaris'te emekli olan ve olmayan AB vatandaşlarının karşılaştırıldığı çalışmada¹², emeklilerin ortalama yaşının 60'ın altında (58,2 yaş) görüşme yapılan tüm grubun ortalama yaşının ise 50'nin altında (44,1yaş) olduğu belirtilmektedir (Südaş, 2011, s.36). Güney Ege Bölgesini içeren (Bodrum, Marmaris, Fethiye) çalışmanın bulguları da erken emeklilik ve gelinen ülkede iş yaşamına devam edenlerin sayısının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmacılar, emeklilik zamanlarını değerlendirmenin yanı sıra göçerlerin çalışma eğilimi içinde, aktif iş yaşamında olmalarından dolayı, bu hareketliliğin emekli göçü olarak nitelendirilmesinin doğru olmayacağını ifade etmişlerdir (Tuna ve Özbek, 2012).

Emekli olan ve olmayan AB vatandaşlarının iki farklı nüfus grubu olduğu (hanehalkı büyüklüğü, yasal statü, Türkçe konuşabilme durumu açısından), emekli grubun eğitim durumunda lise mezunları ağırlık kazanırken meslek okulu ve üniversite mezunu olanların oranının emekli olmayan grupta daha yüksek olduğu aktarılmaktadır (Südaş, 2011, s.30).

¹² Südaş'ın (2011), 2008-2009 tarihlerinde Marmaris'de en az yılın 3 ayını geçiren 131 AB vatandaşı ile yaptığı saha çalışmasının sonuçlarına dayanarak görüşülen emekli grubun yarısından fazlasının lise düzeyinde eğitim almış (%62'si lise mezunu) olduğunu; ayrıca Südaş (2012) Marmaris, Ayvalık ve Kuşadası'nda yaptığı çalışmalarda Ayvalık'da yerleşen göçerlerin yarısından fazlasının da yüksek öğrenim görmüş olduğunu, eğitim düzeyi açısından Marmaris ve Kuşadası örneğinden %10 civarında yüksek öğrenimli göçer olduğunu aktarmaktadır.

Ayvalık ve Dalyan araştırmalarında göçer grubun yarısından fazlasının üniversite ve yüksek lisans eğitimi almış olduğu görülmektedir.

Göç Coğrafyasının / Yerinin Seçiminde Etkili Olan Faktörler

Alanyazındaki benzer çalışmalarda, iklim ve kültür başlıca çekim faktörü olarak belirtilmiştir (Hayes, 2014). Ilıman iklim, emekli göçü / yaşam tarzı göçünün en temel belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İklim insan yaşamına sağlık, moral gibi katkılar sunmasının ötesinde dış mekanda uzun süreli rekreasyon ve sosyalleşme olanağı da tanıdığından önemli bir konfor faktörüdür. Ilıman kuşakta kış mevsiminin kısa ve daha sıcak geçmesi ısınma giderleri için harcamaları da düşüreceğinden aynı zamanda yaşam maliyetini de azaltan önemli bir ekonomik faktördür. Bu nedenle yer seçiminde belirleyici olan iklim faktörüne iki yönlü bakmak gerekir (Casado-Diaz vd., 2004,s.363).

Emekliler için iklim faktörü emekli olmayan gruba göre daha önemli bir yer seçimi nedeni olduğu Südaş'ın (2011) Marmaris çalışmasında ortaya konulmuştur (s.35). Dolayısıyla iklimin emekli grubu için hem konfor hem de ekonomik bir faktör olarak görüldüğü söylenebilir.

Türkiye'deki alan çalışmalarında yer seçiminde öncelikle iklim ve doğa ilişkisinden kaynaklı konfor etkisi öne çıkmakla birlikte, Türk kültürü ve geleneksel yaşam biçimi de (misafirperverlik ve yaşlılara saygı) çekici faktör olarak ilk sırada gelmektedir. Benzer ve tamamlayıcı ifadeler olarak, Didim örneğinde "sıcak yöre halkı", huzurlu ve kalabalık olmayan stresten uzak bir yer olarak toplumun özellikleri tanımlanmıştır.

Ölüdeniz, Didim ve Dalyan örneklerinde "ucuz ve fazla masraf olmuyor", şeklindeki ekonomik faktör, temel neden olmaktan çok tamamlayıcı bir etken olarak ifade edilmiştir. Saha çalışmalarında görüşülen Avrupalı emeklilerin çoğu, yerleşmeden önce turist olarak konut satın aldıkları yere gelmişlerdir. Turist olarak geldikleri yerin doğasına, peyzajına hayran kaldıkları, yerin seçiminde daha önceki yere ilişkin kurdukları bağın önemli bir unsur olduğu görülmektedir.

Göçler farklı inanış ve kültürden insanlar arasında evliliklere de neden olmaktadır. Alanya, Didim, Güney Ege Bölgesi (Marmaris, Bodrum, Fethiye) çalışmalarında da ortaya konmuştur. Olgun Britanyalı gelinlerin (50 yaş üstü) 20-30 yaş arası genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu doğumlu erkeklerle evlendikleri görülmüştür. Araştırmacılar, genç yaşta olan erkeklerle birlikte yaşama eğilimi ve cinsellik beklentisinin de Türkiye'ye göçe karar vermede belirleyici bir faktör olarak değerlendirilebileceğinin altını çizmektedirler (Tuna ve Özbek, 2012,s.105., USAK, 2008, Tamer-Görer, vd. 2006). Erkeklerin yurt dışına kolay vize almak için kadınların ise daha rahat oturma izni alabilmek için anlaşmalı evlilikler yapmış olduğu ve bunun yaygın bir uygulama olduğu göze çarpmaktadır. Morales (2010), benzer şekilde kültürlerarası evliliğin Amerikalı göçerler ile Meksikalı kadınlar arasında yaygın olduğunu aktarıyor. Araştırmacı bu evlilikleri, kadın ve erkek açısından farklı güvenceler sağlamasından dolayı gerçekleştiğini belirterek; kadına ekonomik bir güvence sağladığı, erkeğin Meksika'daki yatırımları için bunun güvence olarak görüldüğü ve kadının toplumda statü sahibi olmak istemesinin bir sonucu olarak yapıldığı şeklinde değerlendirmektedir (s.81).

Ertuğrul (2013) araştırmasını diğer örneklerden farklı olarak Gökova yöresindeki köylerde (Kızılağaç, Akyaka, Gökova, Ataköy, Çıtlık, Yeşilova, Elmalı, Döğüşbelen, Toparlar) yapmıştır. Britanyalıların, yerleşim yeri olarak seçtikleri kırsal alan onların yaşam tarzları ve hayattan beklentilerini karşılayan (en azından şu an) bir çevre (hem doğal hem de toplumsal) olduğu için tercih nedeni olarak sunulmaktadır. Göçerlerin '*gerçek*' Türkiye'de yaşamak istedikleri için kırsal alana yerleştiklerini, göçerlerin İspanya'da yaptıkları gibi küçük Britanya'ya dönüştürme eğilimlerine bir tepki olarak bu seçimi gerçekleştirdiklerini ifade etmektedir. Bu durumu görece modern olandan yalıtılmış, ancak ulaşılabilir (havaalanlarına ve karayoluna yakın), iletişim araçlarına sahip bir hayatı tercih ettiklerini şeklinde açıklayan araştırmacı, grubun kendilerini "*gezgin*" olarak tanımladıklarının da altını çizmektedir (s.88,89).

Eğitim düzeyi yüksek olan bir grup, anavatanlarına karşı duydukları hoşnutsuzluk ile başlayan göç sürecinde, doğru-dürüst, gerçek ve kusursuz bir yaşam arayışında dolanıyor, dolaşıyorlar. Araştırmalar, bir yanda geldikleri ülkelerin insanları gibi yaşamak isteyenlerin olduğunu, diğer yanda da tamamen izole bir yaşam sürmeyi tercih eden farklı göçer davranışlarının olduğunu sergiliyor.

Göçün ağırlıklı hedefi kıyılar ve kıyı arkasındaki kırsal alan olmakla birlikte, Kapadokya Fransızların tercih ettiği sahil ve kırsal yerleşme tercihlerinden farklılaşmaktadır (Berkmen-Yakar ve Özügül, 2003).

Mekânda Kalıcı veya Uzun Sürekli Yaşamak

Faist'in deyimıyla 3 aydan fazla bir süre yurt dışında yerleşen ve kalan herkes göçmendir. Faist göçmenleri, ilk kez göç edenler, geri dönenler ve tekrarlı göçmenler olarak sınıflandırmaktadır (Faist, aktaran Tuna ve Özbek, 2012, s.74). Emekli göçü yada yaşam tarzı göçler Faist'in tekrarlı göçler grubu altında tartışılabilir. Artan hareketliliğin 'ev' / 'evler' arasında, vatandaşlık bağı taşıdığı ülke ile göç ettiği ülke / ülkeler arasında kurduğu bağı giderek farklı bir bireyi 'ulusötesi' olarak adlandırılan olgunun toplumunu da inşa ettiği tartışılmaktadır. Bu anlamda küreselleşen ilişkiler ağında hareket eden göçerler, geldikleri yerlerde, yaşam tarzları ve kimliklerini yansıtan, yerel kimlikle kimi yerde uzlaşan, kimi yerde onu ortadan kaldıran ulusaşırı alanlar inşa etmektedirler. Bu sürecin inşasında varılan yerde geçirilen süre önemli bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alanyazında farklı yerlerde ve yerleşimlerde yapılan görüşmelerde *Yılın hangi ayları kalıyorsunuz?* sorusuna verilen yanıtlarda, benzer tercihlerin ortaya konduğu izlenmektedir. Özellikle, ağustos¹³ ayı belirgin şekilde göçerlerin daha az oranda kalmak için tercih ettikleri bir dönemdir. Bu

¹³ Özerim, M.G. (2008) Dalyan'da Ağustos, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat aylarında talep düşüyor, Südaş,İ.(2005) katılımcıların Alanya'da yaşama tercihinine göre Temmuz ve Ağustos ayları en düşük oranda belirtilmişlerdir. Balkır, Toprak ve Kırkulak. (2008). Antalya çalışmalarında Ağustos, Temmuz döneminde ve Aralık, Ocak, Şubat dönemleri için yaşama tercihi düşmektedir.

durum O'Reilley'nin (2000) yazın en sıcak döneminde yerin yakıcı sıcaklığından ve ezici kalabalığından kaçan 'geri dönen yerleşik' (returning residents) davranışı ile benzerdir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda ayrıca göçerlerin kış aylarında (aralık ocak ve şubat) kalma eğilimlerinin azalmakta olduğu görülmektedir. Bu durumu araştırmacılar, Noel kutlamaları vb. nedenler ile aile ve arkadaşlarının yanına ziyaret amaçlı gidildiği şeklinde açıklamaktadır.

Tuna ve Özbek (2012) çalışmalarında, bölgede yıl içinde ortalama kalınan sürenin ağırlıklı olarak 10 ay ve üzerinde olduğunu aktarmaktadır. Bu durumda, göçerlerin yeni hayat tarzlarını gerçekleştirmek için bölgeyi benimsemiş oldukları söylenebilir. Aidiyet anlamında gelinen ülke ve varılan ülkenin rolleri değişmiştir. Asıl ülkeleri turistik amaçla ziyaret edilen yere dönüşmüştür (s.123).

Ölüdeniz genelinde % 75,8 1-2 hafta, % 24,2 ise iki haftadan fazla kaldığını belirtmektedir. Ölüdeniz'de kalış süresi Hisarönü'nde % 69,2 ile 1-2 hafta, % 30,8 ile iki haftadan fazla, Ovacık'ta ise % 80,0 ile 1-2 hafta ve % 20,0 ile iki haftadan fazladır. Tercih edilen aylar ise Mayıs-Eylül ayları arasındadır. Turizm sezonu ile örtüşen bir tercih görülmektedir. Mevsimlik ziyaretçiler olduğu anlaşılan Ölüdeniz yabancı göçer nüfusunun ülkelerini ziyaret sayıları irdelendiğinde, Ölüdeniz genelinde % 45,9'unun yılda 1-2, % 27,9'unun 3-4, % 8,2'sinin beşten fazla cevabını verdiği, % 18'inin ise sürekli kalıcı olmadığını belirttiği görülmektedir. Ülkesini üçten fazla ziyaret eden yada kalıcı olmadığını ifade edenlerin oranı % 54,1'dir (Güzey vd.2010). Elde edilen verilere göre Ölüdeniz'de yaşanan göç olgusunun emekli göçü olarak tanımlanamayacağı açıktır. Ölüdeniz'de geçirilen sürenin genellikle 1-2 hafta ile sınırlı kalması göçten çok ikinci konut sahipliğine bağlı bir "yaşam tarzı (lifestyle migration) göç" hareketi olarak değerlendirilebilir.

Göçerler Eliyle Yeni Bir Çevrenin İnşası

Göçerler, turistler gibi geldikleri coğrafyada 'yeni' bir çevrenin oluşmasına neden oldular (Keskinok, Özgönül ve Güçhan, 2005., Karakaya ve Turan

2006., Güzey vd.2010., Hayes, 2014, Nudralı, Tamer-Görer,2011., Mazon, Huete, Mantecon, 2011). Bu çevre, fiziksel olarak bulunduğu yerleşmenin konut talebinden farklılaşan, yeni konut yaşam alanlarının inşası ile ortaya çıktı. Turizm alanyazınında konuyu ele alan araştırmacılar, turist yaşam biçimine uygun villa türü konutlardan oluşan site tarzı yerleşimlerin hızla yayıldığını (Hayes, 2014); kapalı yaşam biçimi olan korunaklı konut alanları ile yerleşimden kopuk bir yapının göçerler tarafından tercih edildiğinin altını çizmektedirler. Bu tür mekânsal bir kutuplaşmanın sosyal etkilerinin de olacağına işaret etmektedirler (Williams vd. 1997). Truly'ye (2002) göre "yeni göçerler", yerel topluluğun yerleşik kültürüne entegre olmak yerine kendi yaşam biçimlerini ithal etmektedirler. Ayrıca, sadece yılın belli aylarında yerleşik olmaları, buna karşılık kendi ülkelerine sık seyahat etmeleri yerel toplum içinde "diğer" ve/veya "yerleşik turist" olarak tanımlanmalarına neden olmakta ve entegrasyona engel oluşturmaktadır (Truly, 2002 aktaran O'Reilly, 2007b).

Avrupalı göçerlerin kendi lüks gettolarını yarattıkları görüşü araştırmalarda sosyal ve mekânsal ilişkilere ilişkin öne çıkan bir özelliktir. Hayes (2014) Ekvator'da yaptığı çalışmada ekonomik konfor göçü olarak tanımladığı bu göçün bir 'ulusötesi mütenalaştırıcılığının' olduğuna da vurgu yapmaktadır (s.12).

Türkiye'de 2003 yılında yabancıların mülk edinimini kolaylaştıran yasal düzenlemeyle birlikte turizm odağı olan kıyı yerleşimlerinde ikinci konut talebinde yaşanan artış, emlak ve inşaat sektörlerinin bu yerleşimlerde büyümesine yol açmıştır. Yerleşiklerden daha yüksek satın alma gücü, yüksek yaşam standartları yerleşimlerin diğer sektörlerinin de gelişmesini tetiklemektedir. Yerleşim coğrafyasını etkileyen bu gelişme kıyıları boyunca sakin ve tenha olan kırsal alanların yapılaşmasına ve kentsel yayılmaya yol açmıştır. Alanya'da yerleşim alanı, kıyı bandı boyunca genişleyerek yayılmış ve iç kısımlarda deniz manzaralı tepelere doğru sıçramıştır (Dündar, vd., 2005., Südaş, 2005). Mekândaki fiziksel kopukluk aynı zamanda göçerlerin buldukları yerle ne ölçüde bağ kurmak istediklerinin de bir göstergesidir.

USAK (2008) çalışmasında, tercih edilen konut tipinin güvenli sitede apartman daresi olduğuna yer verilmiştir. Araştırmalarda, yerel halktan uzakta siteler içinde yaşama tercihleri göçerlerin topluma entegrasyonunu zorlaştıran bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Bu konuda Toprak (2009), Alanya'da kendi içine kapalı lüks site tarzı konutların yaşam alanı olarak göçerler tarafından benimsenmesi (konut üreticilerinin talebi güvenli kendi içine kapalı konut yerleşimlerine yönlendirmesi) ve yaygınlık kazanması konusunu, sosyo-kültürel yakınlaşma ve bütünleşme sürecinde yerleşikler ve yerli halk arasında bir engel ve daha ötesinde bir tehdit olarak görmektedir. Yabancı yerleşiklerin, yerel halkın yaşadıkları mahallelerde oturmama eğilimi, bu grupların kendi halinde kapalı bir toplum yapısı içinde değerlendirilmesini kolaylaştırmaktadır (s.127). Bu durumun tüm göçerlerin tercihleri olarak değerlendirilemeyeceğini Tuna ve Özbek'in (2012) Güney Ege bölgesindeki çalışmaları ortaya koymaktadır. Bu saha çalışmasına konu olan göçerler, kapalı site içinde ve kendi milliyetlerinden kişilerle birlikte yaşama görüşüne katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacılar bu durumu, göçerlerin topluma uyum ve entegrasyon konusundaki yaklaşımları açısından olumlu bir faktör olarak değerlendirmişlerdir (s.125).

Bu araştırmada olduğu gibi konfor göçü veya seçkin göçü olarak yaşam tarzı göç içinde ayrı değerlendirilen göçer gruplar, daha iyi bir yaşamı bulacakları daha küçük ve sakin yerleşmelerde geldikleri toplumun gelenek ve göreneklerini yaşam biçimlerini içselleştirmeyi tercih etmektedirler. Yaşanılan yere ve orada doğal çevrenin bozulmasına karşı çıkan grupların çoğunlukla ilk gelenler / yerleşenler olduğu görülmektedir. Bunun en bilinen örneği Dalyan'a 1970'lerin ortasında gelip yerleşen June Haimof'un, caretta caretaların yaşam alanlarının korunması ve Dalyan'ın 1998'de Akdeniz Eylem Planı kapsamında özel çevre koruma bölgesi ilan edilmesindeki katkılarıdır (Bakırcı,2007).

'Yerin yerlisi' olarak 'hissetmek' konusunda ikili bir tercih karşımıza çıkmaktadır. 'Yer'e mi, topluluğa mı entegrasyon tercih edilmektedir. Saha

çalışmalarında göçerler, turist¹⁴ ya da yabancı olarak adlandırılmak istemediklerini belirtmektedirler. Türkiye’de yapılan saha çalışmalarında da neredeyse tüm araştırmacılar benzer noktaya dikkat çekmişlerdir. Bu anlamda Tuna ve Özbek (2012) göçerlere, yerleşik yaşamın ve hayatın geçtiği yer ile kurulan ve tanımlanan bir statünün verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Göçerlerin yaşadıkları kent ile sorunlarını, isteklerini aktardıkları yerel yönetim¹⁵ düzeyinde birimler, yasal bir mevzuat çerçevesinde olmamakla birlikte, emekli göçerlerin sayılarının çok olduğu yerleşimlerde zaman içerisinde belediye yapısı içinde kurulmuştur. Bu yapılardan ilki ve en bilineni Alanya Belediyesi içindeki Yabancılar Meclisidir. Son zamanlarda Kent Konseyleri içinde çalışma gruplarının oluşturulması, sorunların dinlendiği hizmet masalarının kurulması ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Belediyelere yaptıkları başvuru konuları ve saha çalışmalarındaki ifadeler, göçerlerin yaşadıkları toplumdan çok ‘yer’ e ait olmak istedikleri izlenimini vermektedir.

Son Not

Yaşam tarzı göç grubu içinde emekli göçünün rotası, emeklilik döneminin finansmanına odaklanan bir stratejiye göre çizilmektedir. Çalışma yaşamı sonrasında emeklilik döneminde, sayfiyede bir turist gibi yaşama katılma arzusu ile gelişmiş ülkelerden “daha iyi bir yaşam” aramak üzere yola çıkan göçerlerin geldikleri yerlerde, benzer değişikliklere yol açtıkları görülmektedir. Yaşam tarzı göçü, konfor göçü, emekli göçü ve ikamet göçü

¹⁴ Dalyan Haziran 2004 tarihinde pazarda satılan tişörtlerden birinin üzerinde yazan “Ben turist değilim. Ben burada yaşıyorum” ifadesi dikkat çekicidir.

¹⁵Yabancı yerleşik emeklilerin sorunları Merkezi yönetim tarafından da dikkate alınmaya başlanmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazete) çerçevesinde İçişleri Bakanlığı’na bağlı kurulmuş olan, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından bu yılın başında, Türkiye’de ikamet eden İngiliz uyruklu yabancıların sorunları Didim, Bodrum ve Marmaris yerleşimlerinde yerinde yapılan toplantılarda dinlenilerek mülkiyet edinme sistemi, sağlık hizmetlerine erişim, e-vize, ikamet izinleri, uyum faaliyetleri konularında bilgilendirme yapılmıştır. Ayrıca, 2014 yılının başında Uluslararası Göç Örgütü ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Uyum ve İletişim Dairesi ile ortaklaşa düzenlenen çalıştay kapsamında “emekli göçleri” konusuna da yer verilmiştir.

(tatil konutu / ikinci konut) kavramları çerçevesinde, yapılan çalışmalar yaşam kalitesi arayışına odaklı göçün de yere bağlı kendi içinde farklılıklar taşıdığı ve bugün bir değişim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Tatil konutu satışı üzerinden küresel emlak piyasalarına eklenen ve bu kanaldan uluslararası ve iç göç alan yerleşimler, çekim unsuru olan doğal ve bakir olma özelliklerini de hızla tüketmekte yitirmektedirler.

Kurtuluş ve Türkün (2006) 2000'li yılların başında turizm faaliyetlerinin sürüklediği göç dalgası ile 'kıyasal' kentleşmenin yaşandığını, bunun Türkiye'nin Güney Ege ve Akdeniz kıyılarında küresel ölçekte genişleyen turizm pazarına, uluslararası emlak piyasası ve Avrupalı yerleşik sakinlerin talepleriyle oluşan yeni bir mekânsal gelişme modeli olduğunu ifade etmektedirler. Öncelikle, bu gelişmenin ters kentleşme kavramından farklı olduğunun altını çizmek gerekir. Doğal ve çevresel letafet olanaklarının bulunduğu kıyılarda son 20 yılda turizm sektörünün ivmesiyle göç alan sayfiye kentlerindeki değişim, Türkiye'nin yeni bir kentleşme deneyimi ile karşı karşıya olduğunun göstergesidir.

Parçası olduğumuz Akdeniz Havzası, turizm ve göç ikilisinin inşa ettiği ekonomik, sosyal ve demografik etkileri olan mekânsal bir değişim sürecindedir. Ulusaşırı alanların yayıldığı Akdeniz coğrafyasında bu süreci zamanında doğru anlamak, siyasal, ekonomik, sosyal ve mekânsal politikaların geliştirilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla bölgede uluslararası ve iç göç çalışmaları için çok disiplinli, organize olmuş kapsamlı araştırmaların yapılması, bu yolla göçlerin çok boyutlu etkilerini kavramak ve görünür kılmak gerekir. Yapılan araştırmalar uluslararası göç sınıflandırmasını yeniden düşünmemizi gerektirecek hem tartışmaları hem de çözümleri içermektedir.

Kaynakça

Abdul-Aziz, A.R., Loh, C.L., Jaafar, M. (2014). Malaysia's My Second Home (MM2H) Programme: An Examination of Malaysia as a Destination for International Retirees. *Elsevier Tourism Management*, 40, 203-212.

Avcı, M., Avcı, U., Şahin, F. (2008). *Sosyal ve Ekonomik Yönüyle Fethiye'ye Uluslararası Yabancı Göçü*. Fethiye: Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası.

Bakırcı, S. (2007). *Yabancıların İkinci Konut Talebinin Fiziksel Çevreye Etkisi:Dalyan Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara.

Balkır, C., Toprak, Z., B. Kırkulak. 2008. Yabancı Emekli Göçünün Sosyal ve Ekonomik Etkileri Antalya ve Çevresi Üzerine Ampirik Bir Çalışma. TÜBİTAK

Benson, M. and K, O'Reilly. 2009. Migration and the Search for a Better Way of Life: a Critical Exploration of Lifestyle Migration. *The Sociological Review* 57(4): 608-625.

Berkmen-Yakar, H., Özügül, M.D. 2003. Kapadokyanın Sosyo-Kültürel Değişiminde Yeni Dinamikler ve Fiziksel Mekana Etkileri-Ürgüp ve Avanos Yerleşmeleri Üzerine Bir İnceleme. In *Kapadokya Üzerine* H.Berkmen-Yakar and M.D Özügül (eds.), 54-73.

Casado-Diaz, M.A., Kaiser, C.,Warnes, A.M. (2004). Northern European Retired Residents in Nine Southern European Areas: Characteristic, motivations and Adjustment. *Ageing and Society*. 24, 353-381.

Chen, Y., Rosenthal, S.S. (2008). Local Amenities and Life-Cycle Migration: Do People Move for Jobs or Fun ?. *Elsevier Journal of Urban Economics*, 64, 519-537.

Demir, Ö., Acar, M. (2005). *Sosyal Bilimler Sözlüğü* (6. Baskı). Adres Yayınları.

Durgun, S. (2012). "Yabancıya Kime Yabancı Olmaz..." Uluslararası Emekli Göçünün Türkiye'deki Yansımaları. S. Gülfer İhlamur-Öner, N. Aslı Şirin Öner (Ed.), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar* (s. 519-535). İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.

Dündar-Güzey, Ö., Tamer-Görer. N., F. Erdoğanaras, and Ü. Duman. (2005). Yabancıların Mülk Edinmesi ve Yabancı Orta Yaş Üzeri Emekli Göçünün Kıyı Yerleşmelerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler: Riskler ve Fırsatlar*, 29.Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, 119-132, İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını.

Emerging Trends in Real Estate Europe. (2008). ULI and Price Waterhousecoopers.

Erdoğanaras, F., Tamer- Görer, N., Güzey, Ö., Yüksel, Ü. (2010). Emlak Piyasası Aktörleri Üzerinden Yabancı Gerçek Kişilerin Mülk Edinimi Sürecinin Tartışılması. *Memleket Yerel Yönetim Dergisi*, 61, 26-38.

Ersoy, M. (derleyen) (2012). Akgün, A.A. Ters Kentleşme.433.*Kentsel Planlama, Ansiklopedik Sözlük*. Ninova Yayınları.

Ertuğrul, G.(2013). Sahihlik Arayışında Türkiye'ye Göç: Muğla-Gökova Yoresine Yerleşen Britanyalılar. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 43, 79-96.

Fournier, G.M., Rasmussen, D.W., Serow, W.J. (1988). Elderly Migration: For Sun and Money. *Population Research and Policy Review*, 7, 189-199.

Gustafson, P. (2002). Tourism and Seasonal Retirement Migration. *Annals of Tourism Research*, 29, no.4, 899-918.

Güzey, Ö., Görer Tamer, N., Erdoğanaras, F., Yüksel, Ü. (2010). *Yabancı Gerçek Kişilerin Mülk Edinmesi ve Yabancı Emekli Göçünün Kıyı Yerleşmelerine Etkisi: Ölüdeniz (Fethiye) Örneği* (Yayınlanmamış), Gazi Üniversitesi, BAP 06/2006-32.

Hançerlioğlu, O., (1993). *Felsefe Ansiklopedisi, Kavramlar ve Akımlar* (2. Baskı). Remzi Kitapevi.

Hayes, M. (2014). Moving South: The Economic Motives and Structural Context of North America's Emigrants in Cuenca, Ecuador. *Mobilities*, 2014. <http://dx.doi.org/10.1080/17450101.2013.858940>

Hays, J.C., Longino Jr., C.F. (2002). Florida Migration in the AHEAD Study, 1993-1995. *Research on Aging*, Vol. 24 No. 4 July 2002, 473-483.

Hines, M.A., 2001, Investing in International Real Estate, Quarum Books, Westport, Connecticut, London.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). İmge Kitapevi Yayınları.

Karakaya, E., Turan, H. A. 2006. Türkiye'de Yabancı Emekli Göçü: Didim'in Yeni Sakinleri ve Bölgeye Ekonomik Etkileri. *İktisat İşletme Finans*, 21 (246): 122-132.

Keskinok, Ç., Özgönül, N. Güçhan Ş. N. (2005). Kalkan'ın Gelişme ve Koruma Sorunları: Tehditler, Olanaklar ve Çözüm Önerileri. *Planlama*, 2005/1: 87-104.

Kirit, A. (2012). *Lifestyle Migration: architecture and kinship in the case of the British in Spain*. (Thesis in PhD.). Department of Anthropology, University Collage London. <http://discovery.ucl.ac.uk/1383731/2/post-viva%20Alesya%20Krit%20without%20pix.pdf>

Kurşunlugil, İ. (2010). *Türkiye'de yıldızlı Göç: İstanbul'da Yaşayan Avrupa Vatandaşları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Kurtuluş, H., Türkün, A. (2006). "Kıyısız Kentleşme" ve Uluslararası Göçlerde Yeni Boyutlar: Muğla Kıyılarının Avrupalı Sakinleri. 6. Türkiye Şehircilik Kongresi, İzmir.

Magalhaes C. S., 2001, International Property Consultants and The Transformation of Local Markets, *Journal of Property Research*, 18(1), 99-121.

Mazón, T., Huete, R., Mantecón, A. (Ed.) (2011). Construir Una Nueva Vida: Los espacios del turismo y la migración residencial (Yeni Bir Hayat İnşaa Etmek: Konut Göçü ve Turizmin Mekânları) Milrazones universidades, España.

Morales, O. L. (2010). The US Citizens Retirement Migration to Los Cabos, Mexico. Profile and Social Effects. *Recreation and Society in Africa, Asia and Latin America*, Vol. 1, No. 1, 75-92.

Nudralı, F.O. 2009. *Sun Seeking Britons In Coastal Turkey: A Case Study of Lifestyle Migration on the Verge of the EU*, VDM Verlag Dr Muller Aktiengesellschaft & Co. KG, Saarbrücken.

Nudralı, F. Ö. (2007). *The Experiences of Citizens in Didim, A Coastal Town in Turkey: A Case of Life-Style Migration*. (Unpublished Msc Thesis). METU, Ankara

Nudralı, F.Ö., Görer Tamer, N. (2011). La Busqueda de la Buena Vida en un Entorno Cambiante : El Caso de Didim, Turquía. Tomas Mazon, Raquel Huete, Alejandro Mantecon (Ed.) *Construir una Nueva Vida* içinde (155-177). Barcelona.

O'Reilly, K. (2007a). The Rural Idyll, Residential Tourism, and the Spirit of Lifestyle Migration, in Conference Proceedings of Thinking Throug Tourism, London Metropolitan University ASA.

https://www.mecon.nomadit.co.uk/pub/conference_epaper_download.php5?PaperID=1304&MIME

O'Reilly, K. (2007b). Intra-European Migration and the Mobility-Enclosure Dialectic, *Sociology*, 41: 277-293.

Özerim, M.G. (2008). *Avrupada Uluslararası Emekli Göçü ve Yeni Bir Varış Ülkesi Olarak Türkiye: Muğla-Dalyan Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

O'Reilly, K. (2000). *The British on the Costal Del Sol Transnational Identities and Local Communities*, London and New York, Rotleage.

Rodriguez, V. (2001). Tourism as a Recruiting Post for Retirement Migration. *Tourism Geographies*, 3(1), 52-63.

Spalding, A.K. (2013). Lifestyle Migration to Bocas del Toro, Panama: Exploring Migration Strategies and Introducing Local Implications of the Search for Paradise. *International Review of Social Research*, Vol. 3, Issue 1, 67-86.

Südaş, İ. (2005). Türkiye'ye yönelik göçler ve Türkiye'de yaşayan yabancılar: Alanya örneği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Südaş, İ. (2011). Two Distinct Groups of EU Immigrants in Coastal Turkey. *Siirtolaisuus-Migration*, 1, 26-37.

Südaş, İ. (2012). *Avrupa ülkelerinden Türkiye'nin Batı Kıyılarına Yönelik Göçler: Marmaris Kuşadası ve Ayvalık ilçelerinde karşılaştırmalı bir araştırma*. (Yayınlanmamış doktora tezi) Ege Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tamer-Görer, N., F. Erdoğanaras., Ö. Dündar, and Ü. Duman. 2006. Social Economic and Physical Effects of Second-Home Ownership Based On Foreign Retirement Migration in Turkey:Alanya and Dalyan. In *Cities Between Integration and Disintegration*, Z. Meray Enlil and P. Vaggione (eds.), 109-125. selected papers from 42nd ISOCARP Congress, İstanbul, ISOCARP.

Tamer-Görer, N., Erdoğanaras, F., Güzey, Ö., Yüksel, Ü.(2010).Türkiye'de Yabancı Gerçek Kişilere Mülk Satışının Niceliksel, Niteliksel Boyutları ve Mekansal Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Memleket Siyaset Yönetim*, 12,120-141.

Toprak, Z. (2009). Yabancı Emekli Yerleşiklerin Yerelde Kamusal Hayata katılım İstekliliği ve Yerel Halkla İlişkileri (Antalya için bir yaklaşım). *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (7)2, 99-137.

Tuna, M., Özbek, Ç. (2012). *Yerleşen Yabancılar: Güney Ege Bölgesi'nde Göç, Yurttaşlık ve Kimliğin Dönüşümü*. Ankara: Detay Yayıncılık.

USAK (Eylül, 2008). *Yerleşik Yabancıların Türk Toplumuna Entegrasyonu* (USAK Raporları No. 08-04). Ankara: USAK.

Williams, A.M., King, R., Warnes, T. (1997). A place in the sun: international retirement migration from northern to southern Europe. *European Urban and Regional Studies*, 4(2), 115-134.

Williams, A.M., Patterson, G.(1998). 'An Empire Lost but a Province Gained': A Cohort Analysis of British International Retirement in Algarve. *International Journal Of Population Geography*, 4,135-155.

Williams, A.M., Hall, C.M. (2000). Tourism and Migration: New Relationships Between Production and Consumption. *Tourism Geographies*, 2(1), 5-27.

Not 1: *Hayalet* sözcüğü "belli belirsiz görülen şey" anlamından hareketle, yabancı emekli göçü olgusunun varlığını ve Türkiye'deki durumunu (sosyal, mekânsal ve ekonomik etkileri açısından) nicel olarak ölçemediğimiz ve dolayısıyla boyutlandıramadığımız gerçeğine dikkat çekmek amacıyla kullanılmıştır.

Not 2: Atipik göç eylemini yapanların zaman içinde birincil ve ikincil ev tanımlamaları bulanıklaşmaktadır. Varılan yerde elde edilen konuta dayalı bir bağlılığın ötesine geçilmediği; göç eylemini yapan kişinin yaşam tarzının öznel durumuna bağlı olarak yer / yerler ile kurduğu bağın zamanla değişkenlikler içermesi nedeniyle yerin sağladığı faydalar azaldığında yeni yerlerin arandığı ve evin taşındığı, bu nedenle göçmenden daha fazla hareketliliğe sahip olduğu değerlendirilmesinden yola çıkarak, bu metinde göçmenlik yerine göçerlik ifadesi kullanılmıştır. Zira "belli bir yerde yerleşmiş olmayıp, ekonomik koşullara ve mevsime bağlı olarak sürekli yer değiştirenlerin, yer ve yurt değiştirmeye alışık olanların durumu (Keleş, 1998,s.59)" olarak tanımlandığından, göçerlik ifadesi atipik göçlerin yapısal özelliğini de eş zamanlı olarak ortaya koymaktadır.

Nilgün Tamer Görer: 1986 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun oldu. 1990 yılında ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Planlama Anabilim Dalında Yüksek Lisans Derecesi, 2000 yılında A.Ü. SBF, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi, Kent ve Çevre Bilimleri Alanında Doktora Derecesi aldı. 2009 yılında Planlama (Mimarlık) Alanında Doçent oldu. 1986 yılından bu yana Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde kentsel altyapı, ilk yıl planlama atölyesi, kent yönetimi ve toplumsal boyutlarıyla yaşam kalitesi derslerini vermektedir. İlk yıl şehir planlama atölyelerinde temel tasarım eğitiminin geliştirilmesi, kent planlama, yaşam kalitesi, yaşlı nüfus ve yaşam alanları, kentsel altyapı ve kentsel su planlaması konularında araştırmaları, yayınları ve kentsel tasarım yarışmalarında ödülleri bulunmaktadır.